

Anonymiseret version

Sammendrag

C-402/19 – 1

Sag C-402/19

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

24. maj 2019

Forelæggende ret:

Cour du travail de Liège (Belgique) (appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège (Belgien))

Afgørelse af:

17. maj 2019

Appellant:

LM

Indstævnt:

Centre public d'action sociale de Seraing (det offentlige socialcenter i Seraing)

I. De faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 LM, appellant i hovedsagen, født i 1956 (congolesisk statsborger), er far til en ung pige, R, født i 1999, som i dag er myndig. R lider af alvorlig seglcelleanæmi og udtalt kyfose, som kræver et kirurgisk indgreb, hvis hun skal undgå at blive lam.
- 2 Det er ubestridt mellem parterne, at R's lægelige situation er meget alvorlig, og det fremgår af sagsakterne i hovedsagen, at lægerne finder farens permanente tilstedeværelse hos hende strengt nødvendig.
- 3 LM og R kom til Belgien i 2012. På baggrund af R's helbred, idet R var mindreårig på dette tidspunkt, indgav LM den 20. august 2012 en ansøgning om opholdstilladelse af lægelige grunde med udgangspunkt i artikel 9b i loi du 15

décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (lov af 15.12.1980 om udlændinges indrejse, ophold og etablering på samt udsendelse fra statens område (*Moniteur belge* af 31.12.1980, s. 14584, herefter »lov af 15. december 1980«)). Denne ansøgning (herefter »artikel 9b-ansøgningen«) blev imødekommet den 6. marts 2013 af Office des étrangers (herefter »udlændingedirektoratet«).

- 4 I forlængelse af denne første afgørelse tilkendte Centre public d'action sociale de Seraing (det offentlige socialcenter i Seraing, herefter »CPAS«), som er indstævnt i hovedsagen, LM social bistand efter familiesatsen.
- 5 Efterfølgende har direktoratet truffet tre afgørelser om afslag på artikel 9b-ansøgningen over for R og LM, men de er systematisk blevet trukket tilbage efter anlæggelsen af søgsmål ved Conseil du contentieux des étrangers (domstolen i udlændingeretlige sager, herefter »CCE«).
- 6 En fjerde afgørelse om afslag blev forkyndt for den berørte part den 25. februar 2016 og var ledsaget af et pålæg om at forlade statens område inden for 30 dage. Denne afgørelse gav anledning til et søgsmål om annullation og suspension ved CCE, som endnu ikke er afsluttet.
- 7 Da anlæggelsen af dette søgsmål ikke automatisk har opsættende virkning, har LM og R opholdt sig ulovligt på belgisk område siden den 26. marts 2016.
- 8 CPAS i Seraing indstillede den finansielle bistand fra og med denne dato. Den 22. marts 2016 tilkendte CPAS R ret til akut lægehjælp med godtgørelse af hendes udgifter til hospitalsindlæggelse.
- 9 Efter en sag om anvendelse af foreløbige forholdsregler ved tribunal du travail de Liège (arbejdsretten i første instans i Liège) blev den finansielle bistand efter familiesatsen genoptaget.
- 10 Denne bistand blev atter indstillet ved to afgørelser, som blev forkyndt for LM den 22. maj 2017, med den begrundelse, at R var blevet myndig den 11. april 2017. Ved disse afgørelser fratog CPAS for det første LM den finansielle bistand efter familiesatsen med virkning fra den 11. april 2017 – den dato, fra hvilken han ikke længere havde forsørgerpligt over for en mindreårig – og for det andet nægtede det ham alle andre former for social bistand end akut lægehjælp som følge af hans ulovlige ophold.
- 11 I lyset af sin lægelige situation har R, siden hun blev myndig, modtaget social bistand efter den sats, der tildeles enlige, forhøjet med de familieydelse, hun er berettiget til i kraft af sit handicap.
- 12 Ved dom af 16. april 2018 anerkendte arbejdsretten i første instans i Liège under henvisning til Domstolens dom af 18. december 2014, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453) (herefter »Abdida-dommen«), den opsættende virkning af det søgsmål, der var blevet anlagt ved CCE til prøvelse af afgørelsen om afslag på

artikel 9b-ansøgningen. Arbejdsretten i første instans i Liège dømte følgelig CPAS til at udbetale social bistand til LM efter familiesatsen for perioden fra den 26. marts 2016, datoen for ansøgningens indgivelse, til den 10. april 2017, dagen før hans datter blev myndig.

- 13 For perioden fra og med den 11. april 2017 har arbejdsretten i første instans, idet den har fastslået, at LM fra og med denne dato ikke længere var forælder til en mindreårig, som kunne påberåbe sig den manglende mulighed for dennes tilbagesendelse af lægelige grunde, bestemt, at de afgørelser, ved hvilke LM blev nægtet social bistand, var velbegrundede fra og med denne dato.
- 14 LM har appelleret dommen, for så vidt som den har stadfæstet lovligheden af CPAS' afgørelser om inddragelse og nægtelse af hans sociale bistand at regne fra den 11. april 2017.

II. Retsforskrifter

1. Belgisk ret

- 15 Artikel 9b i lov af 15. december 1980 bestemmer, at en udlænding, der er bosat i Belgien, og som lider af en sygdom, der indebærer en reel fare for den pågældendes liv eller fysiske integritet eller en reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling, når der ikke findes en passende behandling i dennes hjemland eller i det land, hvor vedkommende opholder sig, kan anmode ministeren eller dennes stedfortræder om tilladelse til ophold i Belgien. Dette er en undtagelse fra den generelle regel, der er fastsat i artikel 9, hvori det hedder, at ansøgningen om ophold i mere end tre måneder skal indgives til den kompetente belgiske diplomatiske eller konsulære repræsentation på bopæls- eller opholdsstedet i udlandet.
- 16 I henhold til artikel 57, stk. 2, i loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (organisk lov af 8.7.1976 om offentlige socialcentre) (*Moniteur belge* af 5.8.1976, s. 9876, herefter »lov af 8. juli 1976«), medfører ulovligt ophold nægtelse af enhver form for sociale ydelser bortset fra akut lægehjælp.
- 17 Den belgiske forfatningsdomstol har indført en undtagelse fra denne regel baseret på domspraksis til fordel for en udlænding med ulovligt ophold, som kan bevise, at han eller hun af lægelige grunde absolut umuligt kan efterkomme et pålæg om at forlade statens område.
- 18 Ved dom 80/99 af 30. juni 1999 fastslog voldgiftsretten – i dag forfatningsdomstolen – at ovennævnte artikel 57, stk. 2, tilsidesatte forfatningens artikel 10 og 11 i tilfælde, hvor begrænsningen af den sociale bistand til alene at omfatte akut lægehjælp »anvendes på personer, for hvilke det af lægelige grunde er absolut umuligt at efterkomme pålægget om at forlade Belgien«, da den »uden rimelig grund behandler personer ens, selv om de befinder sig i grundlæggende

forskellige situationer: Dem, der kan udsendes, og dem, der af lægelige grunde ikke kan. I denne forbindelse er artikel 57, stk. 2, diskriminerende«.

- 19 Voldgiftsrettens dom 194/2005 af 21. december 2005 udvidede anvendelsesområdet for denne undtagelse baseret på domspraksis til også at omfatte forældre med ulovligt ophold, som har forsørgerpligt over for et alvorligt sygt mindreårigt barn. Den fastslog i denne dom, at artikel 57, stk. 2, i lov af 8. juli 1976 tilsidesatte de forfatningsretlige principper om lighed og ikke-forskelsbehandling derved, at den »uden rimelig grund behandler personer ens, selv om de befinder sig i grundlæggende forskellige situationer: Dem, der kan udsendes, og dem, der af lægelige grunde ikke kan, fordi de er forældre til – og kan føre bevis herfor – et mindreårigt barn, for hvem det af lægelige grunde er absolut umuligt at efterkomme et pålæg om at forlade statens område som følge af et svært handicap, som ikke kan behandles på passende vis i barnets hjemland eller i en anden stat, som er forpligtet til at tage det tilbage, og hvis ret til respekt for familielivet skal beskyttes ved en garanti for dets forældres tilstedeværelse hos det«. Forfatningsdomstolen nåede frem til denne konklusion bl.a. på baggrund af EMRK's artikel 8.
- 20 De domstole, der har pådømt sagernes realitet, er efterfølgende i en særdeles omfattende retspraksis nået frem til de tre kriterier, som udlændingen med ulovligt ophold – eller dennes mindreårige barn – skal opfylde kumulativt, når de gør gældende, at deres tilbagesendelse til hjemlandet er absolut umulig af lægelige grunde, nemlig: sygdommens alvor, den manglende passende behandling i hjemlandet og den manglende faktiske adgang til behandling i hjemlandet.

2. Folkeretten og EU-retten

- 21 EMRK's artikel 8 lyder som følger:

»Ret til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.
2. Ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, undtagen for så vidt det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.«

- 22 Domstolen fastslog følgende i Abdida-dommen:

»Artikel 5 og 13 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandstatsborgere med ulovligt ophold, sammenholdt med

artikel 19, stk. 2, samt artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, og dette direktivs artikel 14, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning:

- som ikke fastsætter opsættende virkning for et retsmiddel, der er bragt i anvendelse til prøvelse af en afgørelse, som pålægger en tredjelandstatsborger, der lider af en alvorlig sygdom, at forlade en medlemsstats område, såfremt fuldbyrdelsen af denne afgørelse kan udsætte denne tredjelandstatsborger for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, og
- som ikke fastsætter, at denne tredjelandstatsborgers grundlæggende behov så vidt muligt dækkes med henblik på at sikre, at akut lægebehandling og absolut nødvendig behandling af sygdommen faktisk kan ydes i den periode, hvor medlemsstaten er forpligtet til at udsætte udsendelsen af denne tredjelandstatsborger som følge af anvendelsen af dette retsmiddel.«

- 23 Appellanten påberåber sig endvidere artikel 19, stk. 2, og artikel 47 samt artikel 7 og [21] i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og artikel 5 og 13 samt artikel 14, stk. 1, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandstatsborgere med ulovligt ophold (EUT 2008, L 348, s. 98).

III. Hovedsagens genstand og parternes anbringender

- 24 Appellanten tager udgangspunkt i den omstændighed, at arbejdsretten i første instans med rette har anvendt praksis fra Abdida-dommen til at tilkende appellants datter social bistand henset til den opsættende virkning af det søgsmål, han anlagde ved CCE, mens hun stadig var mindreårig, i lyset af den deri rimeligt begrundede klage vedrørende hendes helbred.
- 25 Han mener, at de alvorlige sygdomme, som hans datter lider af, ikke blot for sidstnævnte, men også for ham selv, gør tilbagesendelse absolut umulig, for så vidt som lægerne bekræfter, at i lyset af R's alvorlige handicap er hendes fars tilstedeværelse hos hende strengt nødvendig, hvilket forhindrer sidstnævnte i at rette sig efter pålægget om at forlade statens område.
- 26 Han fastholder, at fuldbyrdelsen af dette pålæg om at forlade statens område i urimelig grad ville krænke den ret til respekt for privatliv og familieliv, som han er garanteret i henhold til EMRK's artikel 8.
- 27 Henset til denne force majeure-situation, som gør det materielt og moralsk umuligt at forlade statens område, mener han, at artikel 57, stk. 2, i lov af 8. juli 1976 ikke bør finde anvendelse. Desuden minder han om, at behovssituationen i det familiefællesskab, som han danner sammen med sin datter, ikke bestrides af CPAS, som af denne grund har imødekommet hendes ansøgning om social bistand

efter den sats, der tilkendes enlige. Far og datters udgifter er imidlertid stadig de samme (husleje, el, udgifter til lægemidler og lægebehandling osv.), men deres ressourcer er faldet med 25% i forhold til dengang, hvor LM modtog social bistand efter familiesatsen.

- 28 Følgelig anmoder LM cour du travail de Liège (appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège) om at dømme CPAS til med virkning fra den 11. april 2017 at tilkende ham social bistand efter familiesatsen eller subsidiært efter satsen for samboende.
- 29 CPAS bestrider for det første den opsættende virkning af det søgsmål, som LM har anlagt ved CCE.
- 30 Dernæst er det af den opfattelse, at nægtelsen af at tilkende den pågældende social bistand ikke udgør manglende respekt for personens privatliv og familieliv, eftersom far og datter på den ene side begge har ulovligt ophold, og afgørelsen om at fratage LM den sociale bistand på den anden side ikke på nogen måde forhindrer ham i at bo sammen med hans myndige barn og yde hende den støtte, hendes helbred kræver.
- 31 Manglende mulighed for tilbagesendelse af lægelige grunde kan i øvrigt ikke anerkendes for LM, da han ikke personligt lider af helbredsproblemer, og da hans datters sygdom – hvis alvor ikke bestrides af CPAS – ikke udgør den force majeure, som han påberåber sig for at undgå, at artikel 57, stk. 2, i lov af 8. juli 1976 finder anvendelse.
- 32 Endelig bestrider CPAS behovssituationen, eftersom LM ikke dokumenterer, at den sociale bistand, som hans datter modtager, forhøjet med familieydelse til handicappede, ikke er nok til at dække alle deres behov.
- 33 CPAS nedlægger således påstand om, at den appellerede dom stadfæstes.

IV. Appeldomstolen i arbejdsretlige sagers vurdering

- 34 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager er af den opfattelse, at sagen ikke handler om at fastslå, om R, nu hvor hun er blevet myndig, opfylder kriterierne vedrørende manglende mulighed for tilbagesendelse af lægelige grunde, da dette allerede ligger fast. Til trods for hendes ulovlige ophold på belgisk område har CPAS nemlig tilkendt hende social bistand som følge af den alvorlige sygdom, hun lider af, og som ifølge alle de speciallæger, der har fulgt hende gennem flere år, kræver passende behandling, som hun kun kan få i Belgien i lyset af det forfald, der præger sundhedssystemet i Congo.
- 35 Sagen handler således om at afgøre, om LM's tilstedeværelse hos sin datter, som lægerne finder strengt nødvendig, retligt kan have til følge, at artikel 57, stk. 2, i lov af 8. juli 1976 heller ikke finder anvendelse på ham, således at han, for så vidt

som behovssituationen dokumenteres, kan tilkendes social bistand som et supplement til den, hans datter modtager.

1. Skelnen mellem absolut manglende mulighed for tilbagesendelse og regularisering af ophold af lægelige grunde

- 36 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager minder om den grundlæggende skelnen, der skal foretages mellem absolut manglende mulighed for tilbagesendelse på den ene side og de kriterier, der fastsættes ved Abdida-dommen, som er bestemmende for den opsættende virkning af et søgsmål om annulation og suspension af en afgørelse om afslag på en artikel 9b-ansøgning, på den anden side.
- 37 Denne skelnen er allerede blevet udredt i en dom fra appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Bruxelles af 13. maj 2015, i hvilken det blev fastslået, at manglende mulighed for tilbagesendelse af lægelige grunde er et begreb, der er uafhængigt af det, der er relevant i forbindelse med en artikel 9b-ansøgning. Denne konklusion er baseret på følgende betragtninger:
- For i sin dom nr. 80/99 at konkludere, at der forelå en tilsidesættelse af forfatningens artikel 10 og 11, henviste forfatningsdomstolen hverken til EMRK's artikel 3 eller til Menneskerettighedsdomstolens dom af 2. maj 1997, D. mod Det Forenede Kongerige (CE:ECHR:1997:0502JUD003024096). Det samme gælder dens dom nr. 194/2005.
 - I sidstnævnte dom fastholder forfatningsdomstolen som hindring for tilbagesendelse manglende »passende behandling i hjemlandet«, hvor Menneskerettighedsdomstolen fastslår, at »[t]he fact that the applicant's circumstances, including his life expectancy, would be significantly reduced if he were to be removed from the Contracting State is not sufficient in itself to give rise to breach of [EMRK's] Article 3« (dom af 27.5.2008, N. mod Det Forenede Kongerige, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505, § 42, herefter »dommen N. mod Det Forenede Kongerige«), hvilken retspraksis Menneskerettighedsdomstolen siden har ændret, jf. nedenfor.
 - Den sociale bistand, der tilkendes i tilfælde af manglende mulighed for tilbagesendelse af lægelige grunde, har samme grundlag som den, der tilkendes en udlænding, som af grunde, han ikke selv er herre over, men ikke af lægelig karakter, er forhindret i at vende tilbage til sit hjemland (f.eks. når dette land nægter at udstede de nødvendige dokumenter). Det er således den manglende mulighed for tilbagesendelse som sådan, der er afgørende for tilkendelsen af social bistand, og ikke alene de lægelige forhold, der ligger til grund for denne manglende mulighed.
 - Den særdeles tvingende formalisme, der kendetegner undersøgelsen af betingelserne for ophold, hører således ikke hjemme i undersøgelsen af en ansøgning om social bistand.

- 38 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager konkluderer, at appellantens argumenter bør analyseres således, at der skelnes klart mellem på den ene side de kriterier, der skal være opfyldt for anerkendelse af det tilfælde af force majeure, som gør det umuligt at efterkomme pålægget om at forlade statens område, og på den anden side de langt mere restriktive kriterier, som vedrører en risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af helbredet for udlændingen med ulovligt ophold, som skal være opfyldt for at give et søgsmål om annullation og suspension af en afgørelse om afslag på en artikel 9b-ansøgning opsættende virkning.

2. Anklagemyndighedens udtalelse

- 39 I sin skriftlige udtalelse understreger anklagemyndigheden alvoren af R's sygdom og hendes afhængighedsgrad. Anklagemyndigheden fastslår, at R, som har boet sammen med sin far, LM, siden de kom til Belgien, kun har ham som støtte til at komme igennem de prøvelser, som gentagne kriser og hospitalsindlæggelser er, omhyggeligt at følge sin medicinske behandling, træffe de rigtige medicinske beslutninger og til at støtte sig i forbindelse med et svært kirurgisk indgreb, som nødvendigvis skal foretages inden for den nærmeste fremtid, og hvor hun risikerer at blive bragt i livsfare. Spørgsmålet er således, om den ubestridte nødvendighed af LM's tilstedeværelse hos sin datter sætter LM i en situation, hvor det er umuligt for ham at efterkomme pålægget om at forlade statens område.
- 40 Anklagemyndigheden tager dermed udgangspunkt i EMRK's artikel 8 og har analyseret Menneskerettighedsdomstolens anvendelse heraf på private og familiære forhold mellem forældre og deres myndige børn eller mellem myndige børn fra den samme søskendeflok. Anklagemyndigheden finder det i den foreliggende sag godtgjort, at »der består et særligt afhængighedsforhold mellem det myndige barn, R, og hendes far, som går videre end den almindelige binding, og som forekommer [den] åbenlys i lyset af den lægelige situation«.
- 41 Anklagemyndigheden foreslår appeldomstolen i arbejdsretlige sager at forelægge Den Europæiske Unions Domstol et præjudicielt spørgsmål om fortolkningen af direktiv 2008/115's bestemmelser, sammenholdt med chartrets artikel 7 og [21], som fastlægger henholdsvis retten til respekt for privatliv og forbuddet mod forskelsbehandling på grund af alder.
- 42 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager følger anklagemyndighedens udtalelse og er af den opfattelse, at uanset grundlaget for den af appellanten påberåbte ret – manglende mulighed for tilbagesendelse på grund af force majeure eller opsættende virkning i henhold til Abdida-dommen – skal den undersøges ud fra retten til privatliv og familieliv.

3. Undersøgelse i lyset af retten til respekt for privatliv og familieliv

- 43 Menneskerettighedsdomstolen har ved sin retspraksis fastslået følgende principper.

- 44 Den binding, der består mellem et barn og dets forældre, udgør uden videre et »family life« og beskyttes som sådant ved artikel 8 (jf. bl.a. dom af 21.12.2001, Şen mod Nederlandene, CE:ECHR:2001:1221JUD003146596, af 19.2.1996, Gül mod Schweiz, CE:ECHR:1996:0219JUD002321894, og af 28.11.1996, Ahmut mod Nederlandene, CE:ECHR:1996:1128JUD002170293).
- 45 Denne bestemmelse tilsigter i det væsentlige at beskytte enkeltpersoner mod vilkårlige indgreb fra de offentlige myndigheders side. Den kan desuden medføre positive forpligtelser for de deltagende stater med henblik på at sikre den faktiske respekt for familieliv. Indgreb i udøvelsen af denne ret underkastes en proportionalitetskontrol, som afvejer respekten for den af den nationale lovgiver fastlagte indvandringspolitik mod omfanget af krænkelsen af de berørte parterets ret til respekt for privatliv og familieliv. Dommeren skal konkret vurdere, om staten under udøvelsen af sine vurderingsbeføjelser har overholdt artikel 8 og taget højde for en retfærdig balance mellem de konkurrerende interesser hos enkeltpersonen og samfundet som helhed.
- 46 Den familiemæssige tilknytning skal være faktisk tilstedeværende. Menneskerettighedsdomstolen undersøger i praksis kvaliteten og intensiteten af denne tilknytning. Appeldomstolen i arbejdsretlige sager fastslår, at den tætte familiemæssige tilknytning mellem LM og hans datter er ubestridt i den foreliggende sag, og at denne første betingelse dermed umiddelbart er opfyldt.
- 47 Spørgsmålet om opretholdelse af beskyttelsen af familielivet mellem en forælder og dennes barn, som er blevet myndigt, er mere ømtåleligt. Menneskerettighedsdomstolen har længe antaget, at retten til familieliv ikke er begrænset til forholdet mellem forældre og børn, og har udvidet dette begreb til ud over kernefamilien også at omfatte forholdet mellem nære familiemedlemmer og navnlig mellem bedsteforældre og børnebørn, for så vidt som de omhandlede bindinger er reelle, faktisk tilstedeværende og dybe (jf. bl.a. dom af 13.6.1979, Marckx mod Belgien, CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, og af 9.6.1998, Bronda mod Italien, CE:ECHR:1998:0609JUD002243093).
- 48 Menneskerettighedsdomstolen har udarbejdet vejledningen »Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights« (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf) (herefter »vejledningen«). I henhold til vejledningens punkt 298 er der i indvandringssspørgsmål ikke noget familieliv mellem forældre og voksne børn, medmindre der føres bevis for, at der foreligger yderligere afhængighedselementer ud over den almindelige binding. Det præciseres i punkt 285, at Menneskerettighedsdomstolen i sin seneste retspraksis har fastslået, at familiære forhold mellem voksne og deres forældre eller deres søskende nyder mindre beskyttelse, medmindre der føres bevis for, at der foreligger yderligere afhængighedselementer ud over den almindelige binding*.

* – Disse referencer vedrører den version af vejledningen, som er ajourført pr. 31.6.2018. I den version, som er ajourført pr. 31.12.2018, er der tale om henholdsvis punkt 311 og punkt 297.

- 49 Menneskerettighedsdomstolen har endvidere i sager vedrørende unge voksne, som endnu ikke har stiftet egen familie, fastslået, at deres forhold til deres forældre og andre af deres nærmeste familiemedlemmer også skal analyseres som et familieliv. Størstedelen af disse sager vedrører udvisning af udlændinge, som har begået forbrydelser, men det gør de af Menneskerettighedsdomstolen anvendte principper endnu mere interessante, da de i endnu højere grad burde finde anvendelse på sager om syge udlændinge, der – som i den foreliggende sag – ikke har begået nogen forbrydelse. I præmis 62 i dom af 23. juni 2008, Maslov mod Østrig (CE:ECHR:2008:0623JUD000163803), har Menneskerettighedsdomstolen understreget følgende: »The applicant was a minor when the exclusion order was imposed. He had reached the age of majority, namely 18 years, when the exclusion order became final in November 2002 following the Constitutional Court’s decision, but he was still living with his parents. In any case, the Court has accepted in a number of cases concerning young adults who had not yet founded a family of their own that their relationship with their parents and other close family members also constituted »family life««.
- 50 Menneskerettighedsdomstolen har endda anerkendt, at der foreligger en familiemæssig tilknytning, som berettiger beskyttelse i henhold til EMRK’s artikel 8, i situationer, hvor tilknytningen først lige er begyndt at spire, eller hvor dens udøvelse var blevet grundlæggende forstyrret af de særlige omstændigheder i den pågældende kernefamilies liv, idet den understreger, at »where the existence of a family tie has been established, the State must in principle act in a manner calculated to enable that tie to be developed and take measures that will enable parent and child to be reunited« (dom af 26.2.2002, Kutzner mod Tyskland, CE:ECHR:2002:0226JUD004654499). Til gengæld burde denne positive forpligtelse i endnu højere grad finde anvendelse, når der foreligger en fast etableret familiemæssig tilknytning.
- 51 I vejledningens punkt 301* henvises til dom af 13. december 2016, Paposhvili mod Belgien, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810 (herefter »Paposhvili-dommen«), i hvilken Menneskerettighedsdomstolen ændrede sin retspraksis i sagen N. mod Det Forenede Kongerige. I præmis 183 i Paposhvili-dommen præciserer Menneskerettighedsdomstolen, at der ved »other very exceptional cases«, som i henhold til dommen i N. mod Det Forenede Kongerige kan skabe problemer i forhold til artikel 3, skal forstås tilfælde af udsendelse af en alvorligt syg person, i hvilke der foreligger solidt underbyggede grunde til at mene, at denne person, selv om vedkommende ikke er i overhængende livsfare, som følge af den manglende passende behandling i bestemmelseslandet eller den manglende adgang dertil ville blive udsat for en reel risiko for alvorlig, hurtig og uafvendelig forværring af sit helbred, som ville medføre svære lidelser eller et betydeligt fald i personens forventede levetid. Menneskerettighedsdomstolen præciserer, at disse tilfælde svarer til en høj tærskel for anvendelse af konventionens artikel 3 i sager vedrørende udsendelse af alvorligt syge udlændinge.

* – I den version af vejledningen, som er ajourført pr. 31.12.2018, er der tale om punkt 314.

- 52 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège fastslår, at de forventelige mén, som indstillingen af den behandling, som R modtager, ville medføre, på alle måder synes at svare til den alvorstærskel, der fastsættes i Paposhvili-dommen.
- 53 I øvrigt er LM's fysiske tilstedeværelse hos sin datter fortsat lige så nødvendig, som da hun var mindreårig, i lyset af hendes særdeles sårbare tilstand som følge af alvoren af den sygdom, hun lider af.
- 54 I denne henseende gør CPAS med rette gældende, at nægtelsen af at tilkende LM social bistand ikke i sig selv udgør en tilsidesættelse af hans ret til privatliv og familieliv, for så vidt som denne tilsidesættelse ikke er en direkte følge af den manglende sociale bistand, men af det pålæg om at forlade statens område, som den pågældende vil modtage, hvis direktoratet fuldbyrder pålægget, men CPAS kan til gengæld ikke følges, når det skriver, at »den omtvistede afgørelse ikke de facto forhindrer appellanten i at fortsætte med at bo sammen med sin datter og hjælpe hende i dagligdagen«.
- 55 Spørgsmålet om de økonomiske midler, der er af afgørende betydning for, at den berørte part kan opretholde sin støtte og sin fysiske tilstedeværelse hos sin datter, må ikke negligeres. LM, som stadig er i den arbejdsdygtige alder, er udelukket fra arbejdsmarkedet som følge af sit ulovlige ophold og står følgelig uden egne midler.

V. Afgørelser fra appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège

- 56 Spørgsmålets juridiske kompleksitet, som skyldes, at den berørte parts datter er blevet myndig, berettiger, at appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège forelægger Den Europæiske Unions Domstol en anmodning om præjudiciel afgørelse. Appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège har i øvrigt forelagt forfatningsdomstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse vedrørende den eventuelle tilsidesættelse af forfatningens bestemmelser om lighed for loven, ikke-forskelsbehandling, respekt for privatliv og familieliv og ret til at leve et liv i menneskelig værdighed. Endelig genoptager appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège retsforhandlingerne for at give parterne mulighed for at udtale sig om behovssituationen.

VI. Forelæggelse for Den Europæiske Unions Domstol

- 57 Appeldomstolen i arbejdsretlige sager i Liège (Belgien) anmoder Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om følgende spørgsmål:

»Er artikel 57, stk. 2, første afsnit, nr. 1, i Belgiens organiske lov af 8. juli 1976 om offentlige socialcentre i strid med direktiv 2008/115/EF's artikel 5 og 13, sammenholdt med artikel 19, stk. 2, og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og samme direktivs artikel 14, stk. 1, litra b), samt artikel 7 og [21] i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende

rettigheder, således som Domstolen fortolkede dem i Abdida-dommen af 18. december 2014 (C-562/13):

- for det første med hensyn til, at den medfører, at en tredjelandsstatsborger med ulovligt ophold på en medlemsstats område i videst muligt omfang fratages dækning af dennes grundlæggende behov under behandlingen af det søgsmål om annullation og suspension, som vedkommende har anlagt i eget navn og [som] repræsentant for sit dengang mindreårige barn, til prøvelse af en afgørelse, ved hvilken de pålægges at forlade en medlemsstats område,
- for det andet dels når omtalte barn, der i dag er myndigt, lider af en alvorlig sygdom, og fuldbyrdelsen af denne afgørelse kan udsætte vedkommende for en alvorlig risiko for alvorlig og uafvendelig forværring af den pågældendes helbred, dels når lægerne finder tilstedeværelsen af den pågældende forælder hos sit myndige barn strengt nødvendig som følge af barnets helbredsmæssige sårbarhed (recidiverende seglcelleanæmikriser og påkrævet kirurgisk indgreb med henblik på at undgå lammelse)?«